

“Nosaltres no vam ser culpables”

Anàlisi

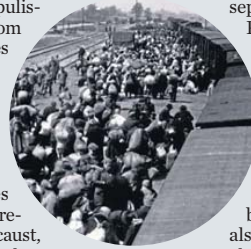
JORDI GUIXÉ
DIRECTOR DE L'OBSERVATORI EUROPEU DE MEMÒRIA DE LA UB

Fa prop d'un any, la directora de la Casa del Terror de Budapest, Maria Smith, discutia animadament amb el responsable del Monument als Jueus Assassinats d'Europa a Berlín, l'amic Ulrich Baumann, sobre la insistència excessiva dels alemanys a reconèixer la seva responsabilitat i

culpabilitat en l'Holocaust jueu i altres crims de masses durant la Segona Guerra Mundial. Baumann afirmava que el record i la memòria passen obligatòriament pel reconeixement de les pròpies accions, tant heroïques com violentes. Acceptar responsabilitats en el passat és impulsar els pilars de les democràcies del present. Això mateix és el que ja fa temps que esdevé a Polònia un debat polític convertit en ordres, decrets i, ara, lleis autoritàries. “No som culpables, i ho dictarem per llei”, vindria a dir el nou govern, amb un missatge que tergiversa i manipula els fets històrics del passat, per po-

lir i netejar l'orgull i la memòria nacional del present. Els règims populistes i nacionalistes de dretes, com Polònia o Hongria, ho tenen més fàcil si, a més, tenen majories absolutes. Però la resta de l'univers historiogràfic i memorialista s'esquinça les vestidures cada cop que Polònia aprova una d'aquestes lleis memorials. És la manipulació des de dalt. Hauríem -haurien- de rellegir els historiadors de l'Holocaust, Browning i Gross, per aprendre abans d'actuar.

Christopher Browning ens descriu la quotidianitat de la barbàrie en el llibre *Els homes ordinaris*. Documenta com homes de professions lliberals, pares de família, en tornar a casa de la feina agafaven una arma i anaven a ajudar els *Sonderkommandos* nazis a

Centenars de jueus esperant un tren cap a Auschwitz, a Polònia, l'any 1944. AFP

afusellar presoners -molts, jueus- i sepultar-los en rases en boscos de la Polònia ocupada. De la mateixa manera, Jan Gross, un historiadore polonès que va rebre l'Orde del Mèrit polonès el 1996, ha esdevingut incòmode per al govern polonès. En el llibre *Veïns* descriu gràficament la massacre de 1.600 homes, dones i infants jueus al poblet de Jedwabne. El llibre de Gross, que resideix i ensenya als EUA, va ser censurat al seu país i els seus detractors nacionalistes volen investigar-lo en virtut de les lleis que “prohibeixen la difamació de Polònia”. També volen retirar-li la condecoració al mèrit. Aquestes lleis són les mateixes que ara volen prohibir l'ús del concepte “camps de la mort [o d'extermini] polonesos”. Aquests signes d'incursió, dirigisme i manipula-

ció històrica per part del govern són a la base del patriotisme més ranci. No són casos aïllats i també passa en altres països que volen construir una narrativa oficial sobre el passat *a la carta*. Apel·lant al patriotisme, es neguen les responsabilitats i, fins i tot, els crims dels autòctons per tal de no acceptar la veritat i evitar ferir “l’orgull nacional”. Òbviament, les crítiques i les defenses de col·lectius, experts i institucions del món acadèmic i memorial –no solament jueu– no s’han fet esperar. Però hem de reconèixer –i ser vigilants– que aquestes actituds i tics autoritaris no són únics del cas polonès i, en certa mesura, nodreixen la unicitat i competència memorial que es viu en el si de la Unió Europea, d’ençà, sobretot, de l’entrada de les ex repúbliques soviètiques el 2004. ■■■